

ม่วงเทพรัตน์ : บุปผาดอกม่วง

ข่าวจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2553 ได้เสนอข่าวที่น่าสนใจเกี่ยวกับพันธุ์ไม้technic ชนิดหนึ่ง ชื่อ *Exacum affine* หรือ Persian Violet ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานให้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องจากพระราชดำริ (อพ.สร.)

ขยายพันธุ์และเก็บรักษาพันธุ์โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2551 และได้พระราชทานชื่อสามัญเป็นภาษาไทยของพีชชนิดนี้ว่า ‘ม่วงเทพรัตน์’ เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2552

ม่วงเทพรัตน์มีถิ่นกำเนิดที่เกาะ Socotra หมู่เกาะเยเมน ในมหาสมุทรอินเดีย มีลักษณะเป็นไม้ล้มลุก สูงประมาณ 60 ซม. ใบสีเขียวเข้ม รูปไข่ ดอกสีม่วงอมฟ้า เกสรสีเหลือง กลีบดอก 5 กลีบ กลิ่นหอมจางๆ สามารถขยายพันธุ์โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อและอุดดอกในขวด นอกจากนี้ยังขยายพันธุ์โดยการปักชำได้เช่นกัน เมื่อนำมาปลูกในสภาพธรรมชาติ ในสภาพอากาศของไทยก็เจริญเติบโตได้ดี

สำหรับประเทศไทย พืชในสกุล *Exacum* 属 Gentianaceae นี้ มีอยู่ 4 ชนิด ที่รายงานในหนังสือ Flora of Thailand vol 5 part I และชื่อพرونไม้แห่งประเทศไทย เต็ม สมิตินันทน์ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2544 ได้แก่ *E. bicolor* Roxb. (ฉัตtrapะอินทร์) *E. pteranthum* Wall. ex Griseb. (ไส้ปลาเข็ม) *E. sutaepense* Hosseus ex Craib (นางอ้วดอย) และ *E. tetragonum* Roxb.

(หญ้าเหลี่ยม) ทั้งหมดนี้เป็นไม้ล้มลุก ซึ่ง *E. sutaepense* Hosseus ex Craib เป็นไม้ถิ่นเดียวของประเทศไทย สำหรับ *E. tetragonum* Roxb. มีรายงานการใช้ในตำรา Yao แผนโบราณในหนังสือ Medicinal Plant of East and Southeast Asia : Attributed Properties and Uses ของ L. M. Cerry (1980) โดยกล่าวอ้างว่า ในประเทศไทยม่าใช้หั้งต้นปรงแก้ไข้ซึ่งพืชชนิดนี้เป็นไม้ล้มลุก สูงประมาณ 60 ซม. ใบเดียวออกสลับ ใบรูปหอกกว้าง โดยโคนและปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ ดอกออกเป็นช่อตามปลายกิ่ง กลีบเลี้ยง 4 กลีบ กลีบดอกเป็นหลอด ปลายแยก 4 กลีบ สีขาวหรือสีม่วงอ่อน ปลายกลีบสีม่วง เป็นพันธุ์ไม้ที่มีดอกสวยงามน่ารัก ในประเทศไทยพบได้ ทั่วทุกภาค ตามป่าหญ้าที่โล่งแจ้ง และยังมีสรรพคุณทางยา จึงเป็นพันธุ์ไม้ที่น่าสนใจ อาจนำมารักษาเป็นไม้ประดับ หรือศึกษาวิจัยทางสมุนไพรเพื่อทราบศักยภาพต่อไป

นางณัจตรา จันทร์สุวนิชย์

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสมนไพร